

वा० रा०

॥१५५॥

किंवारा मोराज्यलोभात्पित्राज्ञामुल्लंघितवानिति अयशोभयादेवंकरोतु लक्ष्मणः सर्वथानुचितं कृतवानित्याह ॥ बलवानिति ॥ लक्ष्मणो नाम अनुचितकर्तृत्वेन शोच्यः योऽपि अस्मद्भाता असौ पितृनिग्रहं कृत्वा रामं न मोचयते स्म वनवासात् ॥ ३ ॥ कथं पितृनिग्रह उचितस्तत्राह ॥ पूर्वमिति ॥ यो राजा नार्यावशंगतः सन् उत्पथं अन्यायमार्गं आरूढः प्राप्तः अतः लक्ष्मणः स्वयं नयानयौ न्यायान्यायौ अभिपेक्षविषयौ समीक्ष्य विचार्य गुरोरप्यवलितस्येति शास्त्रानुसारेण वनप्रव्राजनात् पूर्वमेव तत्संगकाल एव निग्राह्यः

बलवान्वीर्यसंपन्नो लक्ष्मणो नाम योऽप्यसौ ॥ किं न मोचयते रामं कृत्वा पि पितृनिग्रहं ॥ ३ ॥ पूर्वमेव तु निग्राह्यः समवेक्ष्य नयानयौ ॥ उत्पथं यः समा रूढो नार्याराजावशंगतः ॥ ४ ॥ इति संभाषमाणे तु शत्रुघ्ने लक्ष्मणानुजे ॥ प्राग्द्वारे भूत्तदा कुब्जा सर्वाभरणभूषिता ॥ ५ ॥ लिता चंदनसारेण राजवस्त्राणि विभ्रती ॥ विविधं विविधैस्तैस्तैर्भूषणैश्च विभूषिता ॥ ६ ॥ मंखलादामभिश्चित्रैरन्यैश्च वरभूषणैः ॥ वभासे बहुभिर्वद्धारज्जुभिरिव वानरी ॥ ७ ॥ तां समीक्ष्य तदा द्वास्थो भृशं पापस्य कारिणीं ॥ गृहीत्वा करुणं कुब्जां शत्रुघ्नाय न्यवेदयत् ॥ ८ ॥ यस्याः कृते वने रामो न्यस्त देहश्च वः पिता ॥ संयं पापानृशं सा च तस्याः कुरु यथा मति ॥ ९ ॥ शत्रुघ्नश्च तदा ज्ञाय वचनं भृशदुःखितः ॥ अंतःपुरचरान्सर्वानित्युवाच द्रुतं वचः ॥ १० ॥ तीव्रमुत्पादितं दुःखं भ्रातृणां मे तथा पितुः ॥ यथा संयं नृशं सस्य कर्मणः फलमश्नुतां ॥ ११ ॥ एवमुक्त्वा च तेनाशुसखी जनसमावृता ॥ गृहीता बलवत्कुब्जा सा तद्गृहमनादयत् ॥ १२ ॥ ततः सुभृशं संतप्तस्तस्याः सर्वः सखीजनः ॥ क्रुद्धमाज्ञाय शत्रुघ्नं पलायत सर्वशः ॥ १३ ॥ अमंत्रयत कृत्स्नश्च तस्याः सर्वः सखीजनः ॥ यथायं समुपक्रांतो निःशेषं नः करिष्यति ॥ १४ ॥

होनेदमनुचितमिति भावः ॥ ४ ॥ प्राग्द्वारे शत्रुघ्नाधिष्ठितद्वारे कुब्जादेवादागता भूत् ॥ ५ ॥ राजवस्त्राणि राजार्हवस्त्राणि ॥ ६ ॥ वानरी कुरुपत्वात् ॥ अत्र गुरुलघुप्रयुक्तः छंदोभंग आर्यः ॥ पाठांतरे चः पादपूरणे ॥ ७ ॥ अकरुणं निर्दयं ॥ ८ ॥ वने रामस्तिष्ठतीति शेषः ॥ यथा मति निग्रहमिति शेषः ॥ ९ ॥ धृतव्रतः कर्तव्यत्वेन अवधृतव्रत इत्यर्थः ॥ द्रुतं वच इति पाठांतरं ॥ १० ॥ अंश्रुतां प्राप्नुतां तथा कर्तव्यं मयेति शेषः ॥ ११ ॥ १२ ॥ १३ ॥ समुपक्रांतः आरब्धपराक्रमः ॥ १४ ॥

अ० कां०

॥१५५॥